

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

דף ל-לו | פרשת בשלה-שירה | גליון מס' 5

דף ל.

דעלמא לא כרבי חנינא בר דוסא המה, ולהם אדרבה טוב לשתף עם ציבורא שיועיל זכות הרבים שתקובל תפלתו עכ"ל.

נמצא דלשיטת הצ"ח אדם שהוא מרובא דעלמא ואינו בדרגת רבי חנינא בן דוסא וחבריו, אין שום ראייה משגרת התפילה על פיו שתפלתו נתקבלה. וגם אין ראייה להיפך מזה שתפלתו לא שגורה. וגם הצדיקים החשובים בשמים להיות בדרגת רבי חנינא בן דוסא וחבריו, גם אין ראייה מכך שתפלתו לא שגורה שישוב ויחזור לביתו אם אמר את תפילת הדרך בלשון רבים.

אבל מדברי הא"ר (סימן קי) בשם הש"ה הק' לא משמע כך, שהרי כתב: אם שגורה תפלת הדרך בפיו, אזי ילך לבטח דרכו, ואם לא, ישמור עצמו מפני הסכנה ח"ו, ועל זה ישם על לב, כל בר דעת, וזה פירוש המלך בקונך וצא, עכ"ל. מרהיטת לשונו משמע שדבריו אמורים לכל בר דעת, ולא רק ליחידים כמו רבי חנינא בן דוסא וחבריו. ורב יהודה שבשרוהו מהשמים שהוא חשוב. וגם לא כתב לחידוש זה שהמבחן של תפלתו שגורה, נאמרה רק בתפלה שבלשון יחיד ולא כשכולל עצמו בהדי ציבורא, נמצא שאדם רגיל ששם על לבו שתפלתו לא היתה שגורה על פיו יישמר מפני הסכנה. ואם בכל זאת החליט לצאת לדרך ירבה ברחמים ותחנונים וצדקה שיצליח.

דף ל:

ואפילו נחש כרוך על עקביו לא יפסיק- הרע"ב פירש דהטעם שלא יפסיק הוא, מפני שאינו ודאי שישכנו. והקשה הרש"ש הלא ספק פקוח נפש גם כן דוחה שבת ואפילו ספק ספיקא, כמו שמצינו (יומא פג ע"א) בנפל עליו הגל ספק שם ספק אינו שם, ספק עכו"ם ספק ישראל ספק חי ספק מת, אעפ"כ מחללין את השבת, ונשאר בצ"ע.

דף לב:

חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים.

החת"ס (עה"ת בליקוטים) מסביר שמש"כ "היו שוהין שעה אחת ומתפללין", אין הכוונה שהיו שוהין שעה אחת ואח"כ מתפללים, אלא מתפללים היינו מה שעשו באותה שעה שהיו שוהין, שהיו אותם החסידים שוהין

לישתף אינש נפשיה בהדיה ציבורא-בס' חשוקי חמד (ברכות דף כט): דן באדם שהתפלל תפילת הדרך, ושם לב שתפלתו לא שגורה בפיו האם ימשיך בדרכו, או ישוב לביתו?

תשובה. נאמר במסכת ברכות דף כט ע"ב: אמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא, וכשאתה יוצא לדרך המלך בקונך וצא. (ופרש"י המלך: טול רשות) מאי המלך בקונך וצא? אמר רב יעקב אמר רב חסדא זו תפלת הדרך... מאי תפלת הדרך? יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שתולכני לשלום... בא"י שומע תפלה. אמר אביי לעולם לישתף איניש נפשיה בהדי ציבורא. (ופרש"י אל יתפלל תפילה קצרה הדרך בלשון יחיד. אלא בלשון רבים שמתוך כך תפלתו נשמעת).

וביאר הצ"ח (ד"ה המלך): לשון המלך, משמע שיתיעץ אם יצא אם לא, דאל"כ הו"ל וכשאתה יוצא לדרך התפלל לפני קונך אבל לשון המלך היינו עצה ונטילת רשות. מקשה הצ"ח לכאורה תמוה איך ידע אם נתנו לו רשות? ומשיב וז"ל:

ונראה שהוא על דרך דברי ר' חנינא בן דוסא בברכות דף לד ע"ב "אם שגורה תפילתי בפיו, יודע אני שהוא מקובל, ואם לאו, יודע אני שהוא מטורף". הכא נמי אם יראה שתפלת הדרך שגורה בפיו, יצא, ואם לאו אל יצא, שוב מצאתי... שא"ר כתב כן בשם הש"ה. והנאני שכוונתי לדעתו. ואמנם למען לא אהיה רק שאומר אף אני כמוהו, אמרתי להוסיף מסברא, והוא, כי הא ודאי לאו כל אדם זוכה למה שזכה רבי חנינא בן דוסא שישגיחו מהשמים להודיעו תיכף אם נתקבלה תפלתו. ולשאר האנשים אין שגירת הפה ראייה לטובה, ולא ההיפוך לרעה. והנה לרבי חנינא בן דוסא וחבריו, טוב הוא להם שלא לשתוף התפילה בלשון רבים, כי אז אין השגירה ראייה שנתקבל על אותו היחיד, ולא ההיפך ראייה על אותו האיש, כי אולי הסיבה לטובה או הפכו, על האחרים שכלל בבקשתו. ולכן רב יהודה שאמר לו אליהו "המלך" אם כן בישרו שהוא חשוב בשמים להודיעו עצה נכונה ע"י תפלתו כמו רבי חנינא בר דוסא, ועל אדם כזה פירשו בגמרא מאי תפלת הדרך ואחזו לשון יחיד, אבל אביי על רובא דעלמא קאי, ורובא

מתענים ומתפללים שיחזק ה' את גופנו, וכ"כ הלבוש (סי' תצב).

ומש"כ רש"י דדעתו של השור זחה עליו כאשר רואה את השדות פורחות ויש שינוי לטובה בעולם, אולי אפשר לבאר בזה נמי את דברי הגמ' בב"ק (לז.) דאיכא שור שמועד לשבתות ואינו מועד לחול, ופרש"י שם זהו משום שהוא בטל ממלאכה וזחה דעתו עליו ולכך נוגח בשבת, ובתוס' שם כתבו לבאר בשם הירושלמי שהוא משום שרואה בשבת את הבנ"א במלבושים נאים אחרים, וחשובים בעיניו כנוכרים ואינו מכירם ולכך נוגחם. אך לפי מה שנתבאר ברש"י בברכות הנ"ל אפשר לומר אף הכא דנעשה מועד לשבתות משום שזחה דעתו מחמת השינוי לטובה שנעשה בשבת שבנ"א מלובשים במלבושים נאים וכו'.

האומר על קן צפור יגיעו רחמיך וכו' - ובגמ' להלן טעם אחד לזה: מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים ואינו אלא גזירות ע"כ. אכן במדרש (דברים רבה פרשה ו, א) מבואר להדיא שענין שלוח הקן הוא ענין של רחמים שכן איתא שם: וכשם שנתן הקדוש ברוך הוא רחמים על הבהמה, כך נתמלא רחמים על העופות - מנין שנאמר כי יקרא קן צפור לפניך ע"כ. ובביאור הגר"א על משלי (ל, יז) כותב דבר נפלא, דאם לא משלח את האם קודם, היא צועקת ומפילה עצמה לים וזה ענין אכזריות ע"ש היטב, וכן מבואר בזוה"ק (ח"ג ד' צב ע"ב) שטעם מצות שלוח הקן כדי ללמד לבנ"י להתרחק ממידת אכזריות ע"ש. וכן הביא ברמב"ן (דברים כב, ו) בשם הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פרק מח) ע"ש.

ובספר אמרי נועם - באורי הגר"א כאן בברכות כתב לבאר דברי הגמ' כאן. דהנה בכל התורה לא נאמר אריכות ימים כי אם בשתי מצוות הללו, כיבוד אב ושלוח הקן. לפי שאין השלמות ניכר באדם אלא כשיש לו שתי מדות הפוכות, כגון מדת רחמנות ואכזריות. לפי שכשהאדם נוהג במדה אחת אין הכרח שהוא צדיק, אלא שזה טבעו, לא כן כאשר משתמש לעבודת ה' בשתי מדות הפוכות, כגון רחמנות ואכזריות, אז מוכח שהוא צדיק.

לכך נתן השי"ת לישראל מצוה של רחמנות ככיבוד אב ואם, שהיא רחמנות גדולה, לפי שכשבאים לידי זקנה ואין להם מקום לנוח, דין הוא שירחם עליהם. ושוב נתן להם מצוות שצריכין להתנהג בהם קצת באכזריות, דהיינו מצות שילוח הקן, שנוטל הבנים ומשלח האם. דאיתא בירושלמי, שכאשר משלח האם לפעמים הולכת היא מחמת צער וטובעת במים, אם כן הוא בודאי אכזריות גדולה.

לפיכך כתיב בשתי מצוות אלו אריכות ימים, לפי שבשתי המדות הללו נשלם האדם בתכלית הטוב. וזהו שאמר בתהלים (קמט, ז - ט) "לעשות נקמה בגוים וגו' הדר הוא לכל חסידיו". רצה לומר, אף על פי שהם חסידים שמתנהגים במדת הרחמים, אף על פי כן יעשו נקמה בשונאיהם, שהיא מדה הפוכה, וזה הדר להם עכ"ד ודפח"ח.

שעה אחת ומתפללים היו באותה שעה שיכוונו את לבם בשעת התפילה לאביהם שבשמים, כי צריך רחמים לזה.

וכן ראיתי בס' חידושי וביאורי הגר"א עמ"ס ברכות שהביאו את דברי הבאר מים חיים שכתב שמעתי בשם הגאון מהר"א מוילנא דבר נחמד, דקשיא על מתניתין דהכי הו"ל למיתני "חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים ומתפללין", דהיינו תחילה הכינו את לבם ואח"כ מתפללין, ולמה נקט ומתפללין באמצע הענין, ומתרץ דהכי פירושו, דהחסידים היו מתפללין קודם התפילה שהשי"ת יעזרם להתפלל בכל לבם, דהיינו שקודם התפילה היו מתפללים לה' שיעזרם שיצליחו להתפלל בכל לבם בכוונה שלימה ושלא יבלבלום מחשבות לבם, וזהו המובן "חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין" תפילה "שיכוונו לבם לאביהם שבשמים".

ובס' בית יוסף הוסיף דעד"ז יש לפרש את הפס' ואתחנן אל ה' בעת ההיא "לאמר", שבקש משה שיהא ביכלתו לאמר ולהתפלל, ותהיה תפלתו שגורה בפיו. ועוד פי' מהו שאומרים קודם תפילת י"ח, "ה' שפתי תפתח וכו'", שהיא תפילה שאנו מתפללים קודם התפילה, שנוכל לכוון ולהתפלל בלב שלם. (וכן מבואר בס' צדה לדרך מאמר א' כלל א' סו"פ לה). וע"ע מה שכתב רבינו יונה לבאר בזה, וכן במסילת ישרים (פי"ז). וע"ע בצל"ח, ובנפה"ח (שער ב פי"ד).

דף לג.

אמר שמואל הני מילי (שאם רואה שור באמצע תפילתו שפוסק) בשור שחור וביומי ניסן מפני שהשטן מרקד לו בין קרניו.

ופרש"י בד"ה ביומי ניסן. מתוך שעברו ימי הסתיו שהארץ יבשה ועכשיו רואה אותה מלאה דשאים זחה דעתו עליו ונכנס בו יצר הרע.

אמנם יש להוסיף דלא רק על השור תקפה עליו יצרו אלא אף על בני האדם, וכמש"כ אברבנאל (פרשת ויקרא) שבזמן האביב שהוא אחרי תרדמת החורף, שאז הבריאה מתחדשת והאוויר צלול ובריא והעצים מלבלבים, ואז מתעורר ומתחמם רתיחת הדמים, ובהתעורר הדם יתעורר היצה"ר לפי שמתחמם הגוף, ומסוגל אז האדם לחטוא יותר משאר זמנים, ולכך באה בתקופה זו מנחת העומר מן השעורים מאכל בהמה רמז שהאדם ישפיל את עצמו במיוחד בימים הללו, ולכך נאמר במנחה זו גרש שעורים שגרש הוא לשון שבירה כמו שפירש"י, היינו שישבור ויכבוש האדם את יצרו הרע ויזהר ויעמוד האדם על נפשו. (וע"ע במהרש"א בפסחים קיב: במה שביאר בזה דאמאי דווקא דעתו של השור זחה ואמאי דווקא בימי ניסן).

ועיין במטה משה (סי' תשמז) שביאר אמאי נוהגים להתענות תענית בה"ב אחר סוכות ופסח ולומר סליחות, משום שבזמנים הללו מזג האוויר משתנה, וגופו של אדם נחלש כי לא הורגל לאותו מזג האוויר, ולכן

ובב"י [צה] הקשה שהרי אמרו ביבמות [קה א] "המתפלל צריך שיתן עיניו למטה". וכתב בשם מהר"י אבוהב, שאין כונת רש"י שיהיו עיניו תלויות למעלה כל זמן התפלה, אלא שאם יסתכל כלפי שמים באקראי, יכנע לבבו. ומהרש"א כתב שבית שאין בו חלונות נחשב כמקום סתום, וכאילו אין מקום לתפלתו לעלות, וכמובא לעיל שרבא לא גזר תעניתא ביומא דעיבא, שהוא כביכול חוצץ ומעכב מהתפלה לעבור, [ולכן הוצרך לומר בסמוך "חציף עלי מאן דמתפלל בבקעה", כדי שלא יאמרו שהמקום העדיף ביותר לתפלה הוא בבקעה שאין כל מחיצה בפני התפלה]. והגר"א ביאר שאם תתבטל כונתו, יביט לשמים, ותכנס בלבו יראת הרוממות, כדברי הרמב"ם [יסוה"ת ב ב] שלמד מדוד שאמר "כי אראה שמייך מעשה אצבעותיך, מה אנוש כי תזכרנו". ורבינו יונה כתב, שיהיו החלונות פתוחים כנגד המזרח [א"י וירושלים], וע"י ההבטה בהם יכין בתפלתו כנגד המקום, ותהיה תפלתו רצויה ומקובלת. ועוד שע"י החלונות יכנס אור לבית שמתפלל בו, ותתיישב דעתו יותר, ויוכל לכיין כראוי, ולביאור זה אפשר לפתחן לכל צד], וכתב הבית מאיר שעל כך סמכו לסתום את חלונות ביהכנ"ס בזכויות, כי אין צורך שיהיו "פתוחין" אלא לאור, וראה בהגהות הגרעק"א שהביא מהזהר שלא יתפלל לפני חלון פתוח, אלא אם יש בו זכויות או יעמוד רחוק מהחלון.

אמר רב כהנא: חציף עלי מאן דמצלי בבקתא - התוס' הקשו, הרי מצינו ביצחק שהתפלל בשדה. ותירצו, שהאיסור רק בבקעה שעוברים בה עוברי דרכים. ותמה הב"י [צ ה] שזה הוא חשש שמא יפסיקוהו, אך למה נקרא "חציף"? ותירץ המג"א [ו], שחציפותו בכך שמתפלל שם ומראה שלא יתבטל מכוונתו אפילו שיעברו רבים על פניו. וע"ע בב"ח.

דף לה.

אשכחן לאחריו לפניו מנין וכו' דאתיא בק"ו וכו' - בכס"מ (פ"ג מהל' ברכות הלכה יב) כתב וז"ל: והא דאמרינן בפחות מכשיעור מברך לפניו ולא לאחריו וכו' קשיא לי, מה ראו חכמים להחמיר בברכה שלפניו שהיא מדרבנן יותר מברכה אחרונה שהיא מדאורייתא. ונ"ל שלכך אמרו דבתחלה יברך אפילו על כל שהוא, שמא ימלך ויאכל כשיעור, ונמצא שהיה צריך ברכה לפניו ואין בידו לתקן, אבל לאחריו אוקמוה אדינא שאם אכל כשיעור יברך ע"כ.

ובשו"ת בית אפרים (אבהע"ז ח"ב סוף סי' נח) כתב ליישב קושית הכס"מ מאי שנא שמחמירים בברכה שלפניו שהיא מדרבנן טפי מברכה שאחרי' שהיא דאורייתא וז"ל: ולענ"ד אינו צריך לזה, דלענין ברכה שלפניו דמטעם אסור לאדם להנות כו' והנאת גרונו בכל שהוא נמי איתא, דהא חצי שיעור אסור מה"ת ועכ"פ מדרבנן, משא"כ בברכה שלאחרי' שלא חייבתו תורה רק על אכילה כשיעור ותיקנו דוגמתו ג"כ בשאר מינין וכעין דאורייתא תיקנו דוקא כשיעור, וכן דעת כל הפוסקים דברכות דרבנן ע"כ.

רש"י ד"ה קבעום על הכוס ואז נשתכח תקנת עזרא - כתב המהרצ"ח: לכאורה עזרא מאן דכר שמ"י ואולם כוונת רש"י כיון דאמרו דכנה"ג תקנו תפלות והבדלות וכבר ידענו מש"ס (מגילה י"ז ע"ב) דק"כ זקנים ובהם כמה נביאים תקנו התפלות. והנביאים שבהם היינו עזרא חגי זכריה מלאכי וע"י אברבנאל בהקדמה לספרו נחלות אבות. ועזרא שהיה ראש לכנסיה נקט רש"י על שמו. וע"י רמב"ם פ"ב מהל' תפלה ה"א משה רבינו תקן לישראל שיהיו קורין בתורה בשבת בשני ובחמישי. וכ"מ מרן הב"י שם אף על גב דבש"ס (ב"ק פ"ב ע"א) אמרו נביאים שביניהם תקנו קריאת התורה יחס רבינו לתקנת משה מפני שהוא היה הנביא הגדול וכל נביאים שבדור בית דינו הם ועוד שלא עשו דבר אלא בהסכמתו וא"כ אליו ראוי ליחס הענין עכ"ל. וכן כאן יחס רש"י תקנה זו לעזרא מפני שהיה הראש בבית דינו וע"י רש"י לקמן ע"ב ד"ה כנה"ג ותקנינהו בתפלה כשהתפלל עזרא ע"ש.

לג.

וא"ר חנינא, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים וכו' - בספר ערוגת הבושם (בהקדמה להוצאה שניה) ביאר פירוש חדש בגמ' כאן, דכל מה שהאדם מבקש מאת הקדוש ברוך הוא. הרי או שיקבל או שלא, אך יראת שמים בודאי שיקבל אם רק יבקש.

ובאמת שכן כ' בספר חסידים (אות קלא) "אם ישאל אדם דבר שהוא שבח לבוראו כגון על לימוד תורה או דבר אחר מחפצי שמים ושופך את נפשו עליו 'הקב"ה שומע תפלתו'. ועוד כתב שם: שיש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום תפלתו אלא בעבור תוקף תחנונים ודמעת עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן, ואע"פ שאין בידו זכות ומעשים טובים, מקבל הקב"ה תפלתו ועושה חפצו.

וכן בספר 'צוואה מחיים' לגר"ח פלאגי (י, אות ח') כתב בשם רב סעדיה גאון ז"ל כי כל תפלה שאדם מתפלל לכבוד השי"ת, אף אם אינו הגון תפלתו נשמעת.

העובר לפני התיבה וטעה וכו' - בהגהות הרש"ש עמ"ס מגילה (כד ע"א) כתב, דיש חילוק בין עובר לפני התיבה לבין יורד לפני התיבה, ד"עובר" היינו באקראי, ו"יורד" הוא בקביעות, ולפי"ז מה דכתיב בברכות העובר לפני התיבה וטעה, משום דאין דרך שליח צבור קבוע לטעות, ודוקא תני "העובר", כי ש"ץ קבוע לא חיישינן ב"י לטירוף, וזהו דין חדש אשר לא שערוהו הפוסקים עכ"ד.

דף לד:

אל יתפלל אדם אלא בבית שיש שם חלונות וכו' - כתב מהר"ם שפירא זצ"ל במרגניתא דרבי מאיר כאן: בשו"ע או"ח (סי' צ ס"ד) מבואר דגם בבהכ"נ צריך חלונות. אולם ע"י בשו"ת פאר הדור להרמב"ם ז"ל (סי' קמא) [מובא בכ"מ פ"ה מה' תפלה ה"ו] שכתב דדוקא בבית של יחיד צריך חלונות אבל לא בבהכ"נ ובהמד"ר ע"ש. וע"י ירושלמי (פסחים פא ה"א) דבתי כנסיות ובתי מדרשות צריכין בדיקה לאור הנר ופריך פשיטא ומשני מפני שאורן רב ע"כ.

דף לה:

שמתבאר בדבריו, דאם רק קוצץ ענפי אילן מאכל אבל את גוף האילן משאיר אפילו הכי איסורא דבל תשחית איכא, ותמה עליו במשל"מ וכתב: "דמאי דאסור משום בל תשחית אינו אלא לקצץ האילן עצמו משרשו, אבל לקצץ ענפים וחריות - לא ידעתי היכא רמיזא איסור זה" ע"ש.

והגאון רבי אברהם משכיל לאיתן ז"ל בהגהותיו "יד איתן" על הרמב"ם שם כתב על דברי המשנה למלך וז"ל: "ועיין בדברי הרמב"ם בפירוש המשניות שביעית (סוף פ"ד) ובדברי התוספות ברכות (לו ב) דיש להוכיח מדבריהם שגם בענפים איכא איסור בל תשחית, דאם לא כן לא הוי קא קשיא להו גבי שביעית, דמאי דאסרינן משום הפסד פרי היינו קציצת ענפים" ע"ש.

וכתב הגאון ר' יעקב חיים סופר שליט"א בספרו ויחי יעקב (בקונטרס הוספות סי' ג) לבאר בענין זה בדברי הגמ' ב"ק (צא ע"ב) דאיתא: אמר רבי חנינא. לא שכיב שכחת ברי. אלא דקץ תאינתא בלא זמנה ע"כ. ובאמת קשה איך עשה כן שכחת בנו של רבי חנינא וכמו שהקשו המפרשים. וי"ל לפי הנ"ל. דשכחת בנו של ר"ח סבר, דרק כשקוצץ כל אילן הפרי יש בו בל תשחית וסכנה, אבל כשקוצץ פרי אחד, או ענף אחד לית לן בה וכדכתב המשנה למלך ז"ל, ולפיכך לא נמנע שכחת וקצץ תאנה כלומר פרי אחד, ובלא זמנה דהיינו כשעדיין לא הבשיל הפרי, משום דסבר דכל כהאי גוונא שרי, אבל לא היא, שאין לקצוץ אף ענף אחד וכסברת התוספות בברכות הנ"ל, או אף פרי אחד כסברת רבינו יהודה החסיד ז"ל בצוואתו (אות מה) ובזה נתיישב הכל ודו"ק עכ"ד.

שם - כתב בהערות הגרי"ש אלישיב: בירושלמי (שביעית פ"ג ה"ז) התירו להניח בשביעית פירות ע"ג הגג. ואף על פי שעי"ז מתייבשים הפירות ומרקיבין מ"מ מאחר שאינו אלא גרמא לא אסרו גרמא של הפסד פירות בשביעית.

ולפי"ז יל"ע מפני מה אסרו לקצוץ את האילנות בשביעית, הרי קציצת האילנות אינו מעשה המקלקל את הפירות אלא גורם לכך שתיפסק יניקת הפירות וממילא יפסדו, וא"כ מ"ש מהנחת פירות ע"ג הגג.

ונראה ליישב שחלוק קציצת האילנות מהנחת פירות ע"ג הגג, משום שקציצת האילן כל משמעותו הוא הפסק הפרי ע"י הפסקת יניקתו, משא"כ בהנחת הפירות ע"ג הגג שאין כל משמעותו של המעשה להפסיד את הפרי.

וביותר נראה, שע"י קציצת האילן מיד התחיל הזיקו של הפרי ולכך אין דינו כגרמא בעלמא וחמור הוא יותר.

אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים כו'. ובזמן שאין ישראל עושין רש"מ מלאכתן נעשית ע"י עצמן שנאמר ואספת דגנך - כתב הנפש החיים (שער א פרק ח): ולכאורה תמוה דמוקי לקרא דואספת דגנך. כשאין עושין רש"מ. והא לעיל מינה כתיב והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי וגו' לאהבה וגו' ולעבדו בכל לבבכם וגו'. ועלה קאמר ואספת דגנך. אבל הענין. כי ודאי שאין דעת ר' ישמעאל שיהא הרשות נתונה לאדם לפרוש ח"ו אף זמן מועט מעסק התורה. ולעסוק בפרנסה ויהי בטל אותו העת מעסק התורה לגמרי ח"ו. אמנם רמזו ר"י בלשונו הק' הנהג בהן מנהג ד"א. ר"ל עמהן עם הד"ת. היינו שגם באותו העת ושעה מועטת שאתה עוסק בפרנסה כדי הצורך וההכרח לחיות נפש. עכ"פ ברעיוני מחשבתך תהא מהרהר רק בד"ת. וכן רבא אמר לתלמידיו ביומי ניסן ותשרי לא תתחזו קמאי דיקא. שלא לבא לבית מדרשו. אבל ודאי שתלמידו רבא לא היו בטלים ח"ו לגמרי מעסק התורה גם בביתם באלו הימים. ואמרו שם הרבה עשו כר"י ועלתה בידם. והרבה עשו כרש"בי ולא עלתה בידם. היינו רבים דוקא. כי ודאי שלכלל ההמון כמעט בלתי אפשר שיתמידו כל ימיהם רק בעסק התורה שלא לפנות אף שעה מועטת לשום עסק פרנסת מזונות כלל. ועז"א באבות כל תורה שאין עמה מלאכה וכו'. אבל יחיד לעצמו שאפשר לו להיות אך עסוק כל ימיו בתורתו ועבודתו ית"ש. ודאי שחובה מוטלת עליו שלא לפרוש אף זמן מועט מתורה ועבודה לעסק פרנסה חס ושלום. וכדעת ר' שמעון ב"י, והנה פסוק ואספת דגנך וגו' הוא מוצא מכלל פ' והיה שכולה נאמרה ב' רבים ופסוק ואספת נאמר בלשון יחיד. לכן קרי ליה אין עושה רצונו של מקו' כשמפנה עצמו אף מעט לעסק פרנסה. [וכתב שם דלכן בפ' ראשונה של ק"ש כתיב ובכל מאדך. ובפ' והיה לא כתיב ובכל מאדכם. כי פ' שמע כולה בלשון יחיד נאמרה. ויחיד שאפשר לו. הוא צריך לקיים לא ימוש ספר התורה הזה מפיו דברים ככתבן ממש. לכן נאמר ובכל מאדך פי' בכל ממונך כמ"ש במשנה סוף ברכות. ר"ל שלא לעסוק בפרנסה כלל. אבל פ' והיה שנאמרה בלשון רבים. לרבים כמעט מוכרחים להתעסק עכ"פ מעט גם בריוח ממון לחיי נפש. לכן לא כתיב בה ובכל מאדכם].

דף לו:

אין קוצצין את האילנות בשביעית וכו' - ובתוס' כתבו: וא"ת בלא שביעית נמי תיפוק לי' דאסור משום לא תשחית את עצה וכו' ע"כ. והנה המשל"מ (פ"ז דאסורי מזבח הלכה ג) הביא את דברי הגאון בעל באר שבע ז"ל

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי למאחרי שבת' בביהמ"ד אהל יששכר רח' המגיד ממועזריטש 144
ביתר | מידי ערב נמסר שיעור בשעה 10.35 בערב בצורה רחוטה קצרה ובהירה - שמעו ותחי נפשכם.
ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com
בכתובת זו ניתן לקבל גם הגליון: 'תמצית הדף היומי' - סיכום שבועי קצר של סדר הדף היומי.